

Sophie:9

ISSN 1602-9631

Statholder kulturmæcen og astrologisk forfatter **Henrik Rantzau**

BIOGRAFISK SAMLING

Claus Houllberg

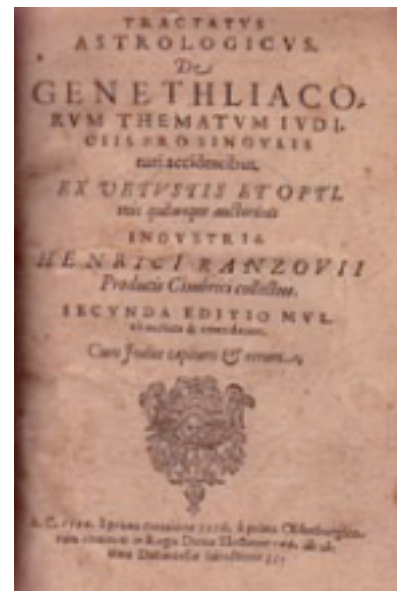
Henrik Rantzau var en af rigets mægtigste mænd, han var vice-konge, også kaldet statholder, for grevskaberne Slesvig-Holsten, han var en af tidens store mæcener for kunst og videnskab og han var tilsyneladende Danmarks første astrologiske forfatter.

Henrik Rantzau var en betydelig kulturpersonlighed og en statsmand med stor

indflydelse på landets kontakt til Tyskland og hele det øvrige Europa. Dertil var han jævnaldrende med Tycho Brahe og dennes gode ven, der hjalp ham, da Tycho faldt i unåde hos Christian IV's hof og i 1597 forlod Danmark for ikke at vende tilbage.

Den første lærebog

Henrik Rantzau forfattede i 1593, hvad der synes at være danmarkshistoriens første store lærebog i faget astrologi. Den havde titlen

Første dansk skrevne lærebog, forfattet af Rantzau på det internationale sprog latin [2. udg. 1594]

Rantzau-slægtens slot Breitenburg, som det står idag

Tractatus Astrologicus, var skrevet på latin og første udgave blev udgivet i otte bind med i alt 384 sider. Anden udgave blev samlet i fire bind og er stadig til at finde antikvarisk til omkring 20.000 kr. Det ville være fascinerende for vore dages astrologer at have en dansk eller engelsk oversættelse af dette værk.

Henrik forfattede to andre astrologiske værker: Først *Catalogus Imperatorum* fra 1580, som fortæller astrologiens historie som katalog over kejsere, konger og prinser, som har støttet astrologien. Dertil en række beretninger om den pavelige astrolog *Manilius Antonius*, og om *Ditlev Reventlow*, der forudsagde mange kroninger og udfald af berømte slag, samt om *Matthaeus Delius*,

der havde præcise forudsigelser for det spanske kongehus.

Det andet værk er *Horoscopographia* fra 1585, og det omhandler beregning af horoskoper. Der findes dog begrundet spekulation om, hvorvidt Henrik mon selv var ene forfatter til disse værker. Udgiveren var han uden tvivl, men den tyske astrolog *Georg Ludwig Frobenius*, matematikeren *Thomas Finck* og selv Henriks gode ven *Tycho Brahe* kunne alle tre have haft mere end en finger med i udfærdigelsen af de tre digre værker. Henriks ærlige interesse for astrologi er der imidlertid ingen tvivl om.

Nativiteter

Desuden lod han naturligvis som rig og omhyggelig Fader alle sine Børns Horo-

*skoper stille og indførte dem selv i en endnu bevaret, mærkelig Familjebog, der efter Udstyret at dømmes og som Himmelvejviser for Slægten tydeligt nok har nydt ganske særlig Ærefrygt. I en lignende, prægtigt udstyret Bog har han nedskrevet, hvad han kunde overkomme af berømte Samtidiges Horoskoper, den hemmelige Hovednøgle til hele Datidens historie. Således beretter Troels-Lund i sit storværk *Dagligt Liv i Norden*, og de nævnte to manuskripter findes fortsat på Det Kgl. Bibliotek i den Thottske Håndskriftsamling.*

Familie

Henrik Rantzau blev født den 11. marts 1526 og levede en stor del af sit liv på slottet Breitenburg ved Itzehoe i Holsten. Familien var den mest indflydelsesrige i grevskaberne Slesvig-Holsten. Disse var tæt forbundet med Danmark, men ikke en del af riget. Faderen Johan var en betydelig mand, der som general banede vejen for Christian den Tredje og dermed for Reformationen herhjemme. Henrik var i næsten et halvt århundrede den danske konges repræsentant i grevskaberne. Det drejer sig om tiden fra hans indsættelse i 1556 og til hans død nytårsnat mellem 1598 og 1599. I denne periode blev han en af renæssancens betydeligste mæcener for

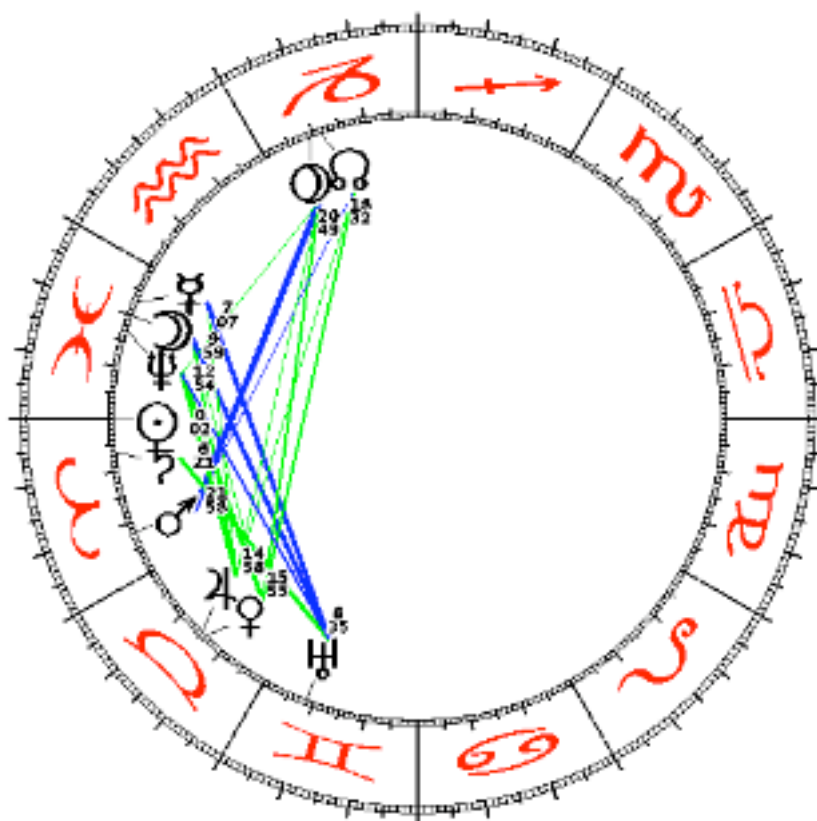
kunst og videnskab med et hav af bogudgivelser i eget navn og for andre. En netop udgivet bibliografi opregner 264 bøger. Med vore dages øjne var der tillige tale om et PR-arbejde og en selvscenestættelse, der savner dansk sidestykke i tiden.

Astrologien kulminerer

På en og samme gang synes Rantzau at være dansk astrologis både begyndelse, kulmination og afslutning i de intellektuelle kredse herhjemme. Faget ankommer sent til landet, og når lige netop at være en vigtig del af åndslivet, for så at forsvinde ud igen. Alt i løbet af godt hundrede år eller blot tre generationer af astrologer.

Det begynder med Ditlev Reventlow i midten af 1500-tallet, fortsætter med Henrik Rantzau og Tycho Brahe og ebber lige så stille ud med Tychos assistenter (Christen Longomontanus m.fl.) i midten af 1600-tallet.

Der findes brevvekslinger mellem de to venner, hvor Tycho Brahe maner til forsigtighed. Tiderne er hastigt ved at blive ugunstige for astrologien og ikke mindst for alkymien. Det er her et sælsomt faktum, at en så brilliant og omhyggelig astrolog som Tycho ikke efterlader sig uhyre lidt på skrift om dette emne. Og dette uagtet, at han råder over egen papirmølle og eget trykkeri. på øen Hven.

Henrik Rantzau, født 11. marts 1526 ved Itzehoe

Hans assistenter og venner udgiver astrologiske skrifter, men ikke mesteren selv

Det må her erindres, at pave Sixtus V i 1586 udstedte en bandbulle med forbud mod at praktisere astrologi. Den regnes for det afgørende startskud til at faget mistede terræn på universiteterne og i de intellektuelle kredse. Et halvt hundrede år senere var astrologien forsvundet i Danmark, om end lærestole ved visse store universiteter først blev nedlagt i midten af 1700-tallet.

Nicolaus Kopernikus havde rystet den pavelige og videnskabelige verden kort før sin død i 1543 ved at

publicere det heliocentriske verdensbillede i sit værk *De revolutionibus orbium coelestium*. Dette værk anses af videnskabshistorikere for dødsstødet til astrologien, der jo havde udgangspunkt i det ptolemæiske verdensbillede med Jorden i centrum. ■

Astrologisk bibliografi for Henricus Ranzovius

- **Catalogus Imperatorum**, regum ac virorum illustrium, qui artem astrologicam amarunt. Antwerp 1580
- **Horoscopiographia**, continens fabricam cardinum coelestium ad quodvis datum tempus et viam deductionis Ptolemaicam, Strassbourg 1585
- **Tractatus Astrologicus** de

genetliacorum thematum
judiciis, pro singulis nati
accidentibus Ex vetustis et
optimis quibusque auctoribus
industria. Francofurti 1593

Kilder

- Heinrich Rantzau, a
bibliography. Peter Zeeberg.
Copenhagen 2004
- Dagligt Liv i Norden i det 16.
Århundrede. Bog XIII: Livsfor-
ståelse. Troels Troels-Lund.
København 1914
- On the Revolutions of the
Heavenly Spheres. Nicolaus
Kopernicus [org 1543]. Eng.
udg. New York 1995
- LIS nr.23, april 2004
- Thottske Håndskriftsamling no.
287, 8°. Det kgl. Bibliotek,
København.
- Thottske Håndskriftsamling no.
248. Folio. Det kgl. Bibliotek
København.
- www.meta-religion.com
- www.kunskapskonsult.com
- [www.phil-hum-ren.uni-
muenchen.de](http://www.phil-hum-ren.uni-muenchen.de)

Kulturinstitutioner overalt i landet vil i året 2006 sætte fokus på Renæssancen. På initiativ fra interesserede inden for museumsverdenen og universiteterne er dette kommet i stand. Projektet støttes af Kulturministeriet og af Kulturstyrelsen. Det kan ses som en selvstændig opfølgning på Middelalderåret 1999, der var en vældig succes med 1300 arrangementer over hele landet.

Renæssanceåret vil sige, at vi kan se, lytte til, læse om og opleve en af de mest dynamiske og dramatiske perioder i både Danmarks og hele Europas historie. Der vil være et væld af publikationer samt arrangementer i form af udstillinger, foredrag, koncerter, teater og meget mere. De fleste arrangementer vil handle om Danmark i renæssanceperioden, der normalt afgrænses til årene 1536-1660, dvs. fra reformationen til indførelse af enevælden.

Datidens internationale impulser bliver også belyst på forskellig måde. Store omvæltninger skete op gennem hele Europa fra midten af 1400-tallet på næsten alle livsområder.

Opdagelse af Amerika, opfindelse af bogtrykkerkunsten, skabelse af mange store universiteter og deres biblioteker. Et helt nyt astronomisk verdensbillede, deling af Europa i nord og syd med Reformationen. Videnskabens fremmarch med vor egen Tycho Brahe som fader til den moderne astronomi. Kongemagt og nationalstat bliver styrket og danner fundament for vort moderne samfund. Men også bedre sanitet med indlæggelse af rindende vand i byerne som modtræk mod de mange pestepidemier. Man kunne blive ved.

Astrologisk Museum er gået med ind i Renæssanceåret 2006 og vil bidrage til dette nationale projekt på flere måder. Først og fremmest gennem SOPHIE, der året igennem vil rumme biografier af danske astrologer i Renæssancen. Men også gennem udstillinger om astrologen Tycho Brahe og måske tilmed kredsen omkring ham. På den officielle hjemmeside www.renaissance2006.dk vil der være kalender med oversigt og beskrivelse af årets arrangementer. -red

Sophie

Informationsbrev fra
Astrologisk Museum

ISSN 1602-9631

Redaktionen består af
hele museets stab
Ansv. red. og layout:
Claus Houlberg
sophie@astrologimuseum.dk

SOPHIE er gratis, helt digitalt
og distribueres kun fra
www.astrologimuseum.dk